

dicul „Regina Bonă”

PAGINI ALESE

SERIE NOUĂ

24572

16.58

24572

C. NEGRUZZI

CUM AM INVĂȚAT
ROMÂNESTE

259810

TODERICĂ — SCRISORI LA UN PRIETEN

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ

DE

ION PILLAT

1050

152774

5025

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

33487—940

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 24572

RC258/06

B.C.U. Bucuresti

C152774

ACTUALITATEA LUI C. NEGRUZZI

Cartea de față se străduie să prezinte publicului nostru cititor o alegere din bucățile mai mărunte, dar nu mai puțin însemnate, ale lui C. Negruzzi: amintiri, povești, scrisori—lăsând altui volum din „Pagini alese”, nuvelele: *Alexandru Lăpușneanu* și *Scene contemporane*, care constituie opera de căpetenie a marelui prozator moldovan.

Despre Costache Negruzzi s'a spus cu drept cuvânt că e „părintele prozei literare române”; s'a recunoscut pe dreptate rolul covârșitor pe care l-a avut în evoluția literaturii noastre dela Eliade până la „Junimea” și mai ales partea lui atât de hotărâtoare, alături de Kogălniceanu și de Alecsandri, în rosturile adânci ale mișcării din 1840 în jurul revistei *Dacia Literară* dela Iași, menită să creeze o limbă și o literatură unitară pentru toți românii dintre Tisa, Dunăre și Nistru. I s'a recunoscut de asemenea de către istoria literară marile sale merite în ce privește lupta dusă pentru păstrarea frumoasei noastre limbi strămoșești, ferind-o la fel și de greoaiele pedanterii ale „latiniștilor” din Ardeal și de franțuzismele caraghioase și de neologismele fără sens ale poezilor și scriitorilor munteni. Din acest punct de vedere, ca și din multe altele, C. Negruzzi a fost un adevărat precursor al „Junimei” lui T. Maiorescu, așa cum a fost un premergător al lui Alecsandri în prețuirea poeziei populare, publicând în 1840 în „Dacia Literară” celebrul său studiu despre *Cântecul popular ale Moldaviei*, și un înaintaș al lui Kogălniceanu în punerea în valoare a vechilor noastre cronici și al graiului lor plin

de vigoare și de sevă băstinașă (vezi *Alexandru Lăpușneanu* și celelalte „fragmente istorice”).

Dacă din punct de vedere istoric literar i s'a recunoscut de mult lui C. Negruzzi un loc, pe care nu-l împarte ca importanță decât cu V. Alecsandri — ni se pare totuși că privindu-i opera doar în perspectiva evoluției noastre literare trecute și ca un fenomen istoric oarecum mort, păcătuim și comitem față de capodoperele lui C. Negruzzi o mare nedreptate. De aceea reluându-l de curând pe Negruzzi, m'am încercat să-l citesc *în afară de epoca sa*, ca pe un scriitor contemporan al cărui volum nou îl iau din vitrina librăriei. Am făcut-o la început cu inimă îndoită, dar pe măsură ce mă adânceam în acele minunate amintiri de copilărie și în acele scrisori, pe care nu le pot asemui decât cu primele schițe, cu notațiile de album, ale unui pictor în vederea tabloului de sfârșit în atelier — mă simțiam cotropit de atâta viață, de atâtea tipuri reale întâlnite la fiecare pas, de atâtea patimi și întâmplări *actuale* — cum numai *sketchurile* și *momentele* lui Caragiale fuseseră în stare să mi le dea. Costumele și numele instituțiilor aparțineau, e drept, altei perioade; dar oamenii, dar năravurile, dar sufletele nu se schimbaseră deloc. Deși cu alt vocabular învățând alt alfabet, cine din noi n'a întâlnit aieve dascălul formalist și tipic din *cum am învățat românește*? Dar *rețeta* ieșanului (astăzi bucureștean sosit, nu cu trăsura de poștă ci cu „rapidul”, în târgul pierdut din provincie) nu și-a păstrat oare și acuma toată eficacitatea? Și problema ridicată de părăsirea satului și a vieții lui sănătoase și patriarcale de către *omul de față* pentru viața și cultura orașului ce-l va face un neadapat și un străin chiar pentru consătenii săi, oare a pierdut ceva din actualitatea ei? Rămas-a mai puțin la *ordinea zilei*, astăzi, hazlia glumă

a lui Negruzzi cu *proprietatea păgubitoare* în conflictul veșnic al chiriașului cu proprietarul său? Dar *povestea unei plăcinte* ne pare ea mai puțin savuroasă sau fabula cu *iepurele lui Donici*, acest mic giuvaer, mai lipsit de înțeles actual? Hotărît lucru ca și Caragiale — al cărui precursor este — Costache Negruzzi ni se prezintă azi, cum a fost eri și cum va fi mâine : un veșnic contemporan.

Pe când însă umorul lui Caragiale e necruțător, ași spune aproape răutăcios cu toată obiectivitatea artistului, ironia lui Negruzzi e muiată în duioșie, umorul său e iertător și blajin, cu ceva caracteristic moldovenesc pe care îl regăsim și la Creangă. De altminteri *Toderică*, povestea lui Negruzzi, e prototipul lui *Ivan Turbincă*, precum prin coloarea locală dată de povestitor și acea atmosferă de „regulament organic” o putem apropia și de *Kir Ianulea* a lui Caragiale. Ca și ceilalți doi mari meșteri ai prozei române (Creangă și Caragiale), C. Negruzzi e înainte de toate un povestitor.

Ar fi interesant de scos la iveală acest caracter de povestire, atât de specific pentru literatura noastră și păstrat până 'n zilele de azi în proza unui Brătescu-Voinești, Sadoveanu sau Hogaș — caracter căruia i se datorește și succesul în Occident a romanelor lui Panait Istrati.

De o inteligență scilipitoare, înzestrat cu un rar spirit de observație și cu un simț al umorului, care nu exclude nici duioșia, nici acea superioară împărtășire cu durerea celor mici și umili (vezi *Lumânărică*) — C. Negruzzi prin echilibrul clasic al operei sale ca și prin bunul simț care-i caracterizează judecata, rămâne întemeietorul prozei noastre literare, cu o lărgime de orizont nedepășită până astăzi în literatura română.

Ion Pillat.

Notiță biografică și bibliografică. Costache (Constantin) Negruzzi, fiul spătarului Dinu, s'a născut în Iași, la 12 Aprilie în 1800, și nu în 1808 cum s'a crezut greșit (vezi luminoasa dovada a D-rei V. Ghiacoiu). Dintr'un neam vechiu „ruginit în românism”, a primit educația fiilor de boeri, adică la școala grecească și acasă cu profesori franțuji. *Cum a învățat românește*, nu de la dascălul tipicar de la Socola, ci singur din cartea de istorie a lui Petru Maior—ne-a povestit-o Negruzzi cu mult haz. În timpul revoluției grecești de la 1821, s'a refugiat împreună cu familia în Basarabia, la moșia părintească din Șărăuți, pe Prut, jud. Hotin. La Chișinău, unde a stat apoi și a cărui societate Negruzzi a descris-o în nuela sa : *Scene contemporane*, el a cunoscut pe Pușkin și a învățat destulrusește ca să traducă faimoasa poezie a acestuia : *Șalul negru și Satirele* lui Antioh Cantemir. Reîntors la Iași în 1823, după moartea tatălui său, își începe cariera administrativă ca *diac* sau copist la vistierie. A fost pe rând deputat în obșteasca obișnuită adunare (1837), director (împreună cu Mihail Kogălniceanu și Vasile Alecsandri) al Teatrului din Iași (1840), apoi tot sub Mihai Sturdza : prezident al Eforiei de Iași (primar), ispravnic al acestui ținut (prefect), efor al școalelor, director la vistierie, membru al divanului domnesc ; iar sub Alexandru Cuza : ministru de finanțe. În 1862, ales pentru ultima oară deputat, a votat unirea definitivă a Principatelor. Principala activitate a lui C. Negruzzi a fost însă cea literară. El e veriga ce leagă literatura veche de cea nouă influențată de cultura apusană. Spirit critic, admirator al poeziei populare și al vechilor cronicari, traducător de samă, din V. Hugo și alții, el e autorul întâiului nostru poem epic : *Aprodul Purice* (1837) și a primei noastre nuvele istorice : *Alexandru Lăpușneanu*, o capodoperă publicată, în 1840, în revista *Dacia Literară*. Ales membru al Societății Academice (mai târziu : Academia Română) chiar la fondarea ei în 1867, C. Negruzzi a murit la 25 August, 1886, la Iași. El a fost înmormântat la moșia sa Hermeziu, comuna Trifeștii Vechi (jud. Iași).

Opere. *Păcatele tinereții*, în 1857, cuprind : *Amintiri de junețe*, 2. *Fragmente istorice*, 3. *Neghină și pământă* (poezie și teatru), și 4. *Negru pe alb* (30 de scrisori). O ediție completă a scrierilor lui C. Negruzzi a apărut : mai întâi după moartea autorului în trei volume (I. *Păcatele tinerețelor*, II. *Poezie*, III. *Teatru*), în 1872—73) la Socec, sub îngrijirea și cu o introducere de V. Alecsandri ; apoi în 1905, la Minerva, tot în trei volume, dar mai completă, și publicată de Ilarie Chendi și D-șoara E. Carcalechi. *Păcatele tinerețelor* (fără *Neghină și pământă* și poemul *Aprodul Purice*) au apărut, în 1937, la Scrisul Românesc, Craiova, în colecția „Clasicii Români comentați” cu un excelent studiu introductiv, cu documente inedite, despre viața și opera autorului, și o foarte bună bibliografie, datorite D-rei V. Ghiacoiu.

CUM AM ÎNVĂȚAT ROMÂNEȘTE

Pe când uitasem că suntem Români și că avem și noi o limbă, pe când ne lipseau și cărți și tipografie, pe când toată lumea se aruncase în dasii și perispomeni ca babele în căței și motani, căci la școala publică se învăța numai grecește; când, în sfârșit, literatura română era la darea sufletului, câțiva boieri, ruginiți în româ-nism, neputându-se deprinde cu frumoasele ziceri : parigorisesc, catadicsesc, ș. c. l., toate în *esc*, creiate de diecii Vistieriei, — pentrucă atunci între ei se plodea geniul, — ședeau triști și je-leau pierderea limbii, uitându-se cu dor spre Buda sau Brașov, de unde le veniau pe tot anul calendare cu povești la sfârșit, și din când în când câte o broșură învățătoare meșteșugului de a face zahăr din ciocălăi de cucuruzi, sau pâne și crohmală de cartofe.

Tot însă mai rămăsese o școală, pe care acești buni bătrâni o priviau ca singur azilul prigonitei limbi, școală unde se învăța încă românește, aproape de Iași, în mănăstirea Socola.

Tatăl meu era unul din Românii aceștia. Nu ieșea nici un calendar care să nu-l aibă el întâi, nici o carte bisericească care să n'o cumpere, nici o traducție care să nu pue să i-o prescrie.

Intr'o zi viind dela școală, l-am găsit cu o mare carte in folio dinainte. Citește-mi, îmi zise, o viață de-a sfinților din cartea aceasta.

— Iartă-mă, părinte, eu nu pot ceti românește.

— Cum ! apoi dar ce înveți tu ?

— Elinește, am răspuns păunindu-mă. De vrei, să-ți citesc toată tragedia Ecubei, unde e acel frumos cor al Troienelor, pe care îl știu pe dinafară.

— Poate să fie frumoase cele ce tu spui, zise tatăl meu, dar e rușine să nu știi limba ta ! mâne vei veni cu mine la Socola unde este examen. Voiu vorbi pentru tine cu dascălul, care e un om prea învățat, și nu mă îndoiesc că tu te vei sili a învăța de grabă, pentrucă știi că asta îmi face mulțămire.

— O negreșit ! am răspuns cu bucurie.

Ne întârzasem a doua zi, căci când am ajuns, am găsit examenul pe la sfârșit. Se cercetase istoria, geografia ș. c. l. Sala era plină. Auditorul se alcătuia mai ales din dame bătrâne, mume a băeților, care ascultau într'o religioasă tăcere.

Profesorul român avea un nas cu totul anti-român, căci las' că era grozav de mare, dar apoi era cârligat, încât semăna mai mult a proboscidă decât a nas. „Prea-evghenicoșilor boieri și cocoane, zicea el, am avut cinste a înfățișa d-voastre prohorisirile ucenicilor mei în istorie, cetire, scriere, aritmetică. Acum voi avea cinste a arăta că limba noastră, pe care toți socot că o știu, dar nime nu o știe cum se cade, nu este fără gramatică, fără sintaxis și fără ortografie ; ci mai ales în acest pont al ortografiei întrece pe multe altele. Două pilde voi arăta”.

Sfârșind, își puse ochelarii, tinse tabla neagră, și chiamând un băiet ca de nouă ani, îi dete condeiul de cretă.

Băietul scris :

Fată Sarră !

Eu ț'am zis aseară.

Să vezi oul cum se sară.

„Prea-evghenicoșilor, urmă profesorul vedeți că toate aste frasis se sfârșesc cu *sară*, dar precum ați văzut, au deosebire în scris. Asemenea veți vedea și cu a doua paradigmă”. Băietul mai scrise :

Maică-ta de-i vie,
Bine-ar fi să vie
Pân'la noi la vie.

Dascălul tinse brațul spre cuvintele scrise, cu un gest maiestos. Gestul acesta fu ca izbucnirea unei mine. Bărbați, femei, copii, toți săriră și s'apropiară de tablă strigând *bravo* de răsuna sala, mumele uimite suspinau sub bonetele înhorbotate. Lacrimi de bucurie izvorau din ochii lor odată frumoși poate, dar acum stinși și împrejurați de un cerc purpuriu ; aste lacrimi, strecurându-se pe lângă sbârciturile nasului ca pe niște uluce firești, ajungeau sub buza de desubt unde barba întoarsă înăuntru le opria ca o stavilă. Bunele bătrâne ! nu se puteau dumeri cum de sunt atât de învățați drăguții lor, și clătind din cap, priviau pe dascăl ca pe o ființă surnaturală. Bărbații îl felicitau, îi mulțămiau, îi strigau *aferim* de se sguduiau păreții ; și bătrânul Socolean, doborât sub grindina laudelor și a aferimilor, se lăsase pe un scaun, unde-l împrejuraseră copiii, amețit, răpit, cuprins ca acel împărat roman ce striga la moartea sa : *Je sens que je deviens dieu !*

Ce făceam eu în vremea aceasta ? Eu rămăsesem incremenit cu ochii holbați, cu gura căscată, căci nu înțelegeam nimic, eu, care mă țineam că știu ceva ! Dascălul acesta lua în ochii mei un chip măreț, academic, piramidal, neînțeles ca și sinonimele sale ; mi se părea că văd un Platon, un Aristotel... Cât mă umilise de tare ! cum îmi căzuse trufia ! cât mă simțeam de

mic în asemănare cu băietul acel ce scria *Sară* și *Vie* în trei osebite feluri !

Ne-am întors acasă. Tatăl meu văzându-mă gânditor, mă întrebă ce am.

— Gândesc la adâncă erudiție a acestui dascăl.

— Adevărat, e un om plin de științe și l-am poftit să vie ca să-ți dea lecții de trei ori pe săptămână. De mâne va începe.

O, cât am rămas de recunoscător bunului părinte pentru această dorită veste ! Indată am gătit caiete, condeie nouă, negreală bună, nimic n'am uitat ; întocmai ca bravul soldat care își perie uniforma, freacă bumbii, curăță armele în ajunul bătăliei. Aceste pregătiri m'au ocupat până seara, când m'am culcat gândind la noul dascăl, iar peste noapte am visat că aveam un nas cât al lui de mare.

A doua zi profesorul veni, și după acea de datorie bună dimineața, scoase din sân o broșură cartonată cu hârtie pestriță, zicându-mi c'un zâmbet plin de încredere în sine : nădăjduesc că ne vom înțelege amândoi. Această filadă nu sunt la îndoială că în puține zile o vei învăța.

O ! am gândit, aceasta e negreșit vr'un extract lesnicios al sistemului său de învățătură. Am luat-o cu toată onoarea cuvenită unui literat, și deschizând-o, am văzut că era un abecedar cu slove de un palmac de mari !

Am rămas mut de oțerire și de rușine. Ce batjocură ! să mă puie pe mine, care nu mai eram un copil—aveam treisprezece ani — să învăț *a b c* ! pe mine care înțelegeam pe Erodian din scoarță în scoarță ! Era un înfrunt pe care iubirea mea de sine nu-l putea mistui. Hotărîi să-mi răsbun și ideea asta mă mai liniști.

În vremea aceasta, dascălul își așezase ochelarii pe tronul lor (pare că privesc încă acei

ochelari țuguieți pe nasul lor urieș, ca un turc călare pe un harmăsar roib), trase tabac, strănută, tuși spre a-și drege glasul, și începu rar și cu dese pauze :

„Netăgăduit este, că omul neînvățat e ca un copac neîngrijit, care nici o roadă nu aduce. Drept aceea, învățătorul este pentru un tânăr, aceea ce este și grădinarul pentru pom ; sau ca plugarul bun care curăță de mărăcini țearina sa până a nu semăna în ea semânța cea bună”.

După aceste parabole adaose :

„Pentru a-ți paradosi limba românească după toată rânduiala, ca să o înveți cum se cade spre a o ști precum se cuvine, trebuie să începem dela început. Vei ști deci că limba românească are patruzeci și una de slove, care se împart în trei soiuri : glasnice sunt : Az, Est, Ije, I, On, U, Ier, Iu, Iia, Ia, Ypsilon, Omega ; neglasnice : Buche, Vede, Glagol Dobru, Juvete, Zemle, Kaku, Liude, Mislete, Naș, Pocoli, Rîță, Slovă, Tferdu, Fîrta, Heru, Csi, Psi, Ți, Cervu, Șa, Ștea, Fita, Gea ; glasnico-neglasnice : Zalu, Ieri, Ucu, In”.

„Făr'aceste slove nu se poate alcătui nici o frasis, nu se poate proforisi nici o silabă, căci ele sunt temelia limbii. Drept aceea, d-ta vei bine voi a le învăța pe de rost, pentru ca să le poți cuvânta curat și pe înțeles, pentru că vād, că dascălii d-tale Grecul și Franțuzul—pe care dracul să-l iae !—ți-au stricat proforaoa, nu poți rosti pe î, ă, ș, c, și altele vr'o câteva. Am nădejdie că poimâne mi le vei putea spune pe din afară, și atunci vom începe a doua mathimă, Ba, Be, Bi, Bo, și mai la vale. Cred că ne înțelegem ?”

— Ba nu ne înțelegem nici de cum, am strigat ieșind din ameteala ce mă cuprinsese întru auzul barbarelor numiri ale buchilor lui, nu ne înțelegem ! D-ta vrei să mă batjocurești, să mă

pui la Alfavita, pe mine care știu grecește mai mult decât ori care tânăr la vârsta mea, și care scriu franțuzește *sous le dictée* fără a face mai mult decât șapte opt greșeli pe față ! Dă-mi o gramatică, arată-mi construcția verburilor, ortografia. Spune-mi pentru ce scrii vie și sară în trei feluri ?

— Voi spune-o la vreme.

— Pentru că ai o duzină de i, așa e ? Dar cum scrii *masă* (table), și *masă* (Pret. verbului *mânere*) ? cum scrii *lege* (loi) și *lege* (Imper. verbului *legare*) ? Așa e că tot un fel, pentrucă n'ai doi *a* și doi *e* ? Apoi pentru ce încurci și amețești pe băieți ?

— Acea nu e treaba d-tale, îmi răspunse cu un zâmbet ce semăna a strâmbet ; învăță buchile pe de rost ca să le știi poimâne.

— Ba nici gândesc, zisei asvârlind abecedarul sub masă.

— Ha, ha, ha ! La început se pare greu, dar te vei deprinde. Rădăcina învățaturii este amară, dulci sunt însă rodurile sale.

Sfârșind, strânse ochilarii, își luă ișlicul și ieși. Simții că mi se luă o greutate de pe inimă.

— A ! pedant ignorant și îngâmfat, strigai, vrei să învăț buchile tale ! Să mă necinstesc ! A ! Chinezule, care ai o sută de litere, mai mult decât orice limbă ! A ! tu ai slove amfibii, nici glasnice, nici neglasnice ! A ! tu socoți că limba mea deprinsă cu Homer, se va putea suci ca să zică firtă, tferdu, glagol, ș. c. l. ; numiri sălbatică cu care tu ai poreclit bieteale litere ! A ! tu vrei să mă necinstesc, să învăț buchile tale ! Dar să crăpi măcar nu le voi învăța ! — Las că te-oiu juca eu ! N'am trebuință de tine ca să-mi învăț limba mea !

Am alergat la biblioteca tatălui meu, care era într'o ladă mare, purure deschisă, în coridor.

Ajutat de o slugă i-am făcut inventarul, și printre mulțimea calendarelor și a cărților în limba grecească modernă, iacă ce am găsit :

Tipărite :

- Viețile Sfinților din toate lunile.
 Moartea lui Avel, (poem de Gesner).
 Numa Pompilius, (romanț de Florian).
 Patimile Domnului Nostru, în versuri.
 Istoria lui Arghir și a prea-frumoasei Elena, idem.
 Despre începutul Românilor, de Petru Maior.
 Floarea Darurilor.
 Întâmplările Franțezilor și întoarcerea lor dela Moscva.
 Talmudul Jidovesc.

Manuscrise :

- Letopisețul (hronic) lui Nicolai Costin. -
 Cavalerii Lebedei (romanț de M-me Genlis).
 Inconjurarea cetății Roșela (romanț, idem).
 Lentor, tragedie în versuri.
 Sapor, idem.
 Matilda (romanță de M-me Cottin).
 Manon Lesco, romanț.
 Tarlo, sau străinii în Elveția, idem.
 Zelmis și Elvira, idem.
 Cugetările lui Oxenstern, etc., etc.

Sărmană bibliotecă ! Uitată în sicriul ei la bejenia anului 1821, toată a slujit de fultuială Ianicerilor ! ce n'aș da acum ca să am una din acele cărți de sute de ori cetite de tatăl meu.

M'am cercat să cetesc un romanț din acele manuscrise, dar scrisoarea era atât de încâlcită, încât le-am lăsat, făgăduindu-le de a le vizita cum voi putea deprinde a ceti scrisoarea aceea ieroglifică ce se obicinuia atunci pe la noi ; și

luând Istoria Românilor de Petru Maior, ajutat de abecedarul urgisit, în puține ceasuri am învățat a ceti. Până în seară eram capabil să spun pe carte cât ori care anagnost de repede. Seara am cetit tatălui meu tot cântul întâi din moartea lui Avel, singura carte care avea puterea a-l adormi. Bunul părinte se bucură, și atribuind știința mea la vrednicia învățătorului, porunci să cumpere cinci coți postav vișiniu și un be-niș, pe care îl trimise dascălului.

Eu însă nu puteam uita înfruntul ce-mi făcuse. Făcând un congres de băieți—conșcolari ai mei dela dascălii franțez și grec, — după mai multe opinii, care de care mai stravagante, o idee satanică veni unuia în minte.

— Fraților, zise el, socotința mea este să închipuim niște întrebări atât de grele, încât să nu le poată tâlmăci, ca să-i dovedim că e numai un gogoman pedant...

— Bravo! Hura! Vivat! strigară toți.

Întrebările s'au alcătuit, s'au aprobat de toată adunarea, și mi s'au încredințat.

A treia zi dascălul veni, și întrebându-mă de știu buchile pe dinafară, spre răspuns am deschis cartea lui Petru Maior, și i-am cetit un întreg capitol. Profesorul rămase înlemnit.

Sfârșind, am urmat în tonul acel pedantic cu care îmi vorbise el :

„De vreme ce vezi, loghiotate, că am învățat a ceti fără lesniciosul metod al abecedarului d-tale—care mi-ai spus că este temeiul limbii — nu sunt la îndoială că voi învăța a scrie iarăși fără ajutorul dascălesc. Inșă fiind că cunosc și simț cu desăvârșire că dascălul pentru un tânăr, este aceea ce este grădinarul pentru un pom, văd că eu am foarte multe lucruri de învățat, căci sunt ca un copac neroditor. Drept aceea, am făcut aceste cinci întrebări, pe care

d-ta vei bine voi a mi le tălmăci. Asta va fi singură lecția mea. Pe toată ziua îmi vei deslega câte cinci de aste nedumeriri.

Spune-mi dar :

1. „Pentru ce uneori vara plouă cu broaște, iar nu cu cristei fripți, precum odinioară la judani ?”

2. „De unde au luat Adam și Eva ac și ață de au cusut frunzile de smochin, în vreme ce pe atunci nu era încă nici o fabrică ?”

3. „Cum... ?”

— Păgân ! mă curmă dascălul astupându-și urechile, și sărind de pe scaun, ca un om ce calcă pe un șerpe : hulă grozavă și pângărită ! Iacă frumoasele isprăvi ale învățaturii papiștașilor !

Zicând aceste, își luă ișlicul și o împunse de fugă pe ușă.

De atunci nu l-am mai văzut.

Astfel Petru Maior m'a învățat românește.

TODERICĂ

POVESTE

Eu nu sunt de când poveștile; sunt de când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă oca fier la un picior și tot îi părea că-i ușor ș. c. l.

(Prologul poveștilor)

Pe când trăia Statu-palmă-barba-cot, și în Academia din Podul-Iloaei dau lecții vestiții dascăli Păcală și Pepele, era în Iași un tânăr boierinaș cu numele Toderică, frumos și bun la inimă, dar desfrânat cât se poate, pentrucă-i erau dragi cărțile, vinul și femeile. Nu se spovăduise de când era, și se ducea la biserică numai ca să vadă pe cele frumoșele. Iată dar s'a întâmplat că Toderică, după ce sărăci în cărți pe doisprezece coconași, cari de disperăție se făcură voinici de codru și muriră cu cinste în iarmaroc, prăpădi și el cât ai bate din palme tot ce câștigase și moștenirea dela tată-său pe deasupra, afară de o mică răzășie în ținutul Herții, unde se duse să-și ascundă păcatele și ticăloșia. Trei ani erau acum de când trăia în singurătate, ziua umblând la vânat și sara jucând stos cu vătaful lui și făcând *pasians*, când într'una din zile de abia intrase acasă cu torba plină, căci avusese noroc în ziua aceea, iată că Domnul nostru împreună cu sfinții Apostoli au venit și bătând la ușă l-au întrebat de-i bucuros de oaspeți. Toderică care, precum am spus, era bun la inimă, se bucură că-i veniră musafirii tocmai când avea cu ce să-i ospăteze; și așa îndată-i pofti în casă și porunci de masă, rugându-se de ertare, dacă nu-i

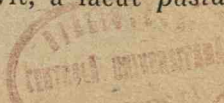
va putea ospăta cum se cuvine unor persoane ca dumnealor, fiindu-i fără veste vizita dumilorsale.

Domnul nostru răsând de minciuna lui Toderică : Ne vom mulțumi cu ceea ce ai, i-au zis, numai bucatele să fie gata mai de vreme, pentru că dumisale îi este a mânca, au adaos arătând pe Sf. Petru. Toderică îndată puse să gătească demâncatul, și vrând să cinstească pe oaspeții săi cu ceva mai mult decât cu vânat, văzându-i mai vârtos că-s cam mulți, zise vâtafului să tae un ied ce-i mai rămăsese, și să-l facă friptură.

Gătindu-se bucatele, compania s'a pus la masă. Toderică se mâhnea că n'are vin mai bun ca să cinstească pe oaspeții săi : Domnilor, zise, îmi pare rău că nu mi-au venit încă buțile cu vin dela viile din jos. Domnul nostru se zâmbi pe sub musteți de minciuna ce cârpiise Toderică, și gustând vinul : nu-mi spui că vrei să ne amăgești? i-au zis : vinul dumitale este foarte bun. Întreabă și pe dumnealui care cunoaște, adăogi arătând pe Sf. Petru. Apostolul, sugând un pahar, strigă că încă dela nunta din Cana nu băuse așa vin minunat, și pofti pe gazdă să-l cerce. Toderică, care toate acestea le luă de complimente, își umplu paharul, dar rămase cu gura căscată când se încredință că cu adevărat asemenea vin nu băuse de când era. Cunoscând deci din minunea aceasta și din vorba Apostolului înfățișarea Mântuitorului, se sculă îndată dela masă ca un nevrednic de a mânca în asemenea companie sfântă, dar Domnul îi porunci să șadă la masă și trebui să asculte.

După ce au mântuit de mâncat friptura, Domnul nostru s'a dus cu Apostolii în odaia ce li se gătise; iar Toderică rămâind singur, a jucat stos după obicei cu vâtaful, bând ce mai rămăsese din vinul cel blagoslovit, a făcut *pasians* și apoi s'a culcat.

452774

A doua zi, Sfinții călători adunându-se în tindă împreună cu gazda, Domnul nostru a zis lui Toderică : Suntem prea mulțumiți de primirea ce ne-ai făcut și vrem să-ți răsplătim. Drept aceea cere-mi trei lucruri oricare vrei și ți le vom da, căci toată puterea avem în cer, pe pământ și în iad.

Atunci Toderică scoțând din buzunar cărțile ce le purta totdeauna cu el :

— Doamne, zise, fă să câștig de câte ori voi juca cu cărțile acestea.

— Bine, răspuse Mântuitorul.

Sf. Petru, care era lângă Toderică, i-a zis încet : Nebunit-ai păcătosule ? Cere viața de veci și ertarea fără de legilor tale !

— Nu-mi prea bat capul de acestea, zise Toderică.

— Mai ai încă două lucruri de cerut, zise Domnul nostru.

— Doamne, urmă gazda, fiindcă, ești așa de bunișor, fă, mă rog, ca cine se va sui în părul acesta care umbrește ușa mea, să nu se poată coborî de n'oi vrea eu.

— Fie așa ! a zis Domnul.

Auzindu-l, Sf. Apostol Petru nu-l mai putu răbda, deci ghiontindu-l cât ce putu cu cotul :

— Păcătos nătâng și îndărăpnic, i-a zis, au nu te temi de iadul ce este gătit pentru nelegiuirile tale ? Cere, zicu-ți, la Stăpânul tău un loc în Sfântul său Rai ; mai ai încă un lucru.

— Te poftesc, dă-mi pace și-ți caută de treaba dumitale, îi răspuse Toderică fugând de lângă Apostol ; și Domnul nostru întrebându-l care este a treia lui cerere ?

— Aș vrea, zise, ca cine se va pune pe scăueșul ista de lângă gura cuptorului să nu se poată scula până n'oi vrea eu.

— Amin ! zise Mântuitorul, și lăsându-i ziua bună se duse cu Apostolii.

N'apucase încă bine cel de pe urmă Apostol să pășească pragul, și Toderică vrând să cerce puterea cărților, chemă pe vătaful și se puse la jucat stos. Li bătu toate cărțile de a rândul. Deci, ne mai rămâindu-i îndoială, se sui într'o căruță de poștă și ajungând la Iași, trase la cel mai bun birt unde tocmi cele mai frumoase odăi. Indată ce vestea sosirii lui s'a împrăștiat, toți tovarășii birbanteriilor lui au alergat să-l vadă.

— Gândeam că te-ai prăpădit, i-a zis Andronache Zimbolici; auzisem că te-ai făcut sihastru.

— Așa este, răspunse Toderică.

— Ce dracu ai făcut de trei ani, de când nu te vezi?

— Am petrecut cu postul și cu rugăciunea fraților! Și iată *molitfele* mele, adaose, scoțând din buzunar cărțile.

Toți au bufnit de râs de răspunsul acesta, și toți au rămas cu ideea că Toderică și-a îndreptat starea în țări străine, unde cum se vede găsisse niscaiva jucători mai proști decât acei cari veniseră să-l vadă, și cari se uscau de dor să-l pungiască ca mai înainte. Unii acum se și așezau la o masă de joc, dar Toderică îi pofti întâi să guste ceva, și așa trecu în sala unde din porunca lui se gătise un ospăț minunat.

Masa aceasta a fost mai veselă decât cina Apostolilor, măcar că vin străin avea numai Tokai și de Rin, care se jura Regensburg, pe sufletul răposatei sale soții că vine din chiar viile prințului Meternich, iar de loc era niște Odobesc vechi de zile și niște Cotnar uitat de vreo duzină de ani, într'un poloboc din pivniță.

Până a nu sosi oaspeții săi, Toderică se îngrijise de a mai avea un joc de cărți asemenea cu cele blagoslovite, pentruca să le poată lua în

locul celorlalte când va cere trebuința și dând două trei cărți după ce va bate opt, nouă, să depărteze tot prepusul dela pontatorii săi. Pusese unele în dreapta, și altele în stânga.

După ce au mâncat toți s'au pus împrejurul unei mese, și Toderică scoase întâi cărțile cele proaste; dar văzând că hojma perde, porunci să aducă vutcă, și în vreme ce ceilalți beau în sănătatea Elencilor și a Catincilor, Toderică ascunse cărțile cele proaste și puse în loc pe cele blagoslovite. Ne mai căutând la jocul său, fiind sigur c'a să câștige, începu a lua seama pontatorilor săi, și îi văzu că umblă cu furat și cu șulerie. Putea deci să le scurgă în cuget curat toate paralele, pentrucă ei îl sărăciseră pre dânsul, și acum vedea că i-au fost luat banii prin înșelăciune și tâlhărie, iar nu doar că știa juca mai bine, sau avuseseră noroc! Știindu-se pre sine cinstit, și fiind încredințat că are să câștige și să se răzbune, simți mai puțină bucurie; aducându-și însă aminte de vremea trecută și de cei doisprezece coconași pe care îl sărăcise, și gândind că poate numai aceia au jucat cinstit, s'a căit că el a fost pricina peirii lor; o ceață i-a acoperit razele de voie bună ce i se vedeau în față, și a oftat bătând toate cărțile pontatorilor săi.

În scurt, în seara dintâi, Toderică a potrivit să câștige numai atâta cât să plătească masa și chiria odăilor pe o lună. Tovarășii săi cu buzele umflute, au făgăduit să vie a doua zi.

A doua zi și în zilele următoare, Toderică a câștigat o avere strașnică. Indată s'a mutat dela tractir într'un palat mare, unde din vreme în vreme da baluri strălucite. Cele mai de soi cocone se sfădeau pentr'o singură ochire a lui; la masă avea totdeauna cele mai bune vinațe, și casa lui era capiștea desfătărilor.

După ce a petrecut un an de zile, jucând cu

chibzuială și slujindu-se când cu cărțile blagoslovite, când cu celelalte, a hotărît să-și răzbune cum se cade, pungind pre cei mai mari boieri. Pentru acest sfârșit, prefăcând în juvaeruri cea mai mare parte din banii săi, i-a poftit a doua zi după Sfântul Gheorghe la un bal mare care avea să sfârșească cu un banc de cele mai zarife.

Acei ce n'aveau bani, au luat cu dobândă dela jidovi; ceilalți au adus câștigurile moșiilor ce le primise de cu sară și tot ce mai aveau. Toderică i-a ras pe toți, și peste noapte s'a făcut nevăzut cu aurul și cu juvaerurile.

De atunci a hotărît să nu joace cu cărțile cele blagoslovite decât cu jucătorii cari jucau necinstit, simțindu-se îndestul de tare ca să-și dee piept cu ceilalți. A umblat toate orașele pământului, câștigând pretutindeni, și cheltuind pe orice găsea pe placul său. Cu toate aceste, aducerea aminte a celor doisprezece coconași îl supăra neîncetat și îi învenina toate plăcerile.

Intr'una din zile, hotărî ori să-i scape din muncă, ori să se peardă și el cu ei.

Puind acest gând, a purces să se ducă la Iad c'un toiag în mână și c'un sac d'a spinare. Sosind la Târgul Ocnii, s'a scoborît într'o ocnă părăsită, care i-o arătase o babă vrăjitoare, și s'a dus pe sub pământ, până ce a ajuns la poarta Iadului.

— Cine ești tu? îl întrebă împăratul adâncului, după ce-l aduse înaintea lui.

— Eu sunt Toderică, jucătorul de cărți.

— Ce dracu cauți aici?

— Cinstite Scaraoțchi! zise Toderică, de socoți că este vrednic cel întâi jucător de pe pământ să joace cu tine cărți, iată îți fac o propunere. Să jucăm amândoi, și pentru toată cartea ce-ți voiui bate, să am voie a-mi alege câte un suflet din împărăția ta și a-l lua cu mine. Una măcar de-mi vei bate tu, să-mi iei sufletul și să fie al tău în vecii vecilor.

Intru auzul cuvintelor acestora, Scaraoțchi trânti un hohot de râs de se cutremură păreții tartarului și se speriară toți dracii. Apoi întorcându-se către Toderică :

— Pisemne n'ai femeie și copii? îl întrebă.

— *Pas si bête*, răspuse Toderică, dar las vorba. Spune, joci ori ba?

— Bucuros, zise Scaraoțchi suflecându-și mânicile, și ceru masa de cărți.

Pe loc un drăcușor mititel și frumușel ce împlinea slujba de jochei (ciocoi), pregăti toate cele trebuitoare.

— Ce vrei, stos sau banc? întrebă Toderică.

— Stos, răspuse stăpânitorul tartarului; știu că la banc se încap multe șulerii.

S'au pus la joc.

Toderică bătând cartea dintâi, a cerut sufletul lui Ștefănică Gândul (unul din cei doisprezece pe care voia să-i scape) și primindu-l, l-a pus în sac; asemenea și pe al doile și al treile până la doisprezece, și luând sufletele, le-a pus toate în sac.

— Dacă întunecata voastră strălucire, a zis Toderică, voește să mai urmăim jocul, eu sunt gata.

— Prea bine, răspuse Scaraoțchi, care vărsa sudori de necaz; dar aci este nu știu ce miros greu, ian să eșim puțin pân'afară.

Asta era numai ca să scape de Toderică, căci cum a pășit el pragul cu sacul de-a umere, Scaraoțchi a și strigat să puie zăvoarele și rătezele și lacățile.

Rămâind afară, Toderică băgă mâna în buzunar și ca un poznaș ce era, scoase un condei de cretă, care-i slujia la cărți, și sub inscripția vestită :

Lasciate ogni speranza voi che'ntrate
însemnă pe grozavele acele porți de aramă, o mare Cruce.

Şase luni de zile, până ce creta se roase de cocleala aramii, Iadul rămase încuiat. Nu putu înghiţi nici un suflet şi hămesiţi de foame, dracii abia suflau. Pagubă că Toderică n'a avut la el o daltă în loc de cretă, ca să poată săpa mântuitorul semn !

Purcedând dela Iad, Toderică, a mers, a mers, a tot mers până a eşit în lume şi a ajuns în patria sa, plin de bucurie că a venit de hac lui Scaraoţchi, şi a mântuit sufletele coconaşilor ce se munceau din pricina lui.

După trecerea de patruzeci de ani (Toderică era acum de şaptezeci) Moartea a intrat la dânsul într'o zi şi l-a înştiinţat că fiindcă i-a sosit ceasul, dumneaiei a venit să-l iee, şi că să se gătească.

— Sunt gata, a răspuns bătrânul, dar te rog, o Moarte, fă-mi un bine până a nu mă lua : dă-mi o pară din copacul care este la uşe, ca să-mi răcoresc arsura gâtulejului. Fă-mi această mică plăcere şi voiu muri mulţumit.

— Dacă-i vorba numai pentru atâta, a zis Moartea, bucuros. Şi se sui în păr ca să culeagă o pară, dar când vru să coboare, nu putu nici de cum, pentrucă Toderică așa voia.

— Ah ! Toderică m'ai înşelat ! strigă. Văd că sunt în puterea ta. Dă-mi drumul şi ți-oi mai da zece ani de viaţă.

— Zece ani ! mare treabă ! zise Toderică ; de n'ai poftă să putrezeşti în copac, drăguţă, trebue să fii mai darnică.

— Ți-oi da douăzeci.

— Mă iei în răs.

— Ți-oi da treizeci.

— Încă mai ai mult până m-îi ajunge cu târgul.

— Ce pârdalnicul ! Vrei să trăeşti o sută de ani ?

— Tocmai acum ai nimerit, iubito.

— Toderică n'ai minte.

— Poate; dar mi-e drag a trăi.

— Fie o sută de ani, zise Moartea.

Indată putu să se coboare, și luându-și rămas bun dela omul nostru, se duse cu coasa de-a umere.

Cum purcese ea, Toderică se trezi desăvârșit sănătos, începu o nouă viață, având puterea juneții și cercarea bătrâneții. Tot ce am putut afla de traiul acesta, este că a urmat ca și întâi a-și împlini toate poftele mai ales cele trupești, făcând bine când găsea prilej, fără să gândească la mântuirea sufletului său ca și mai înainte.

Sfârșindu-se acei o sută de ani, Moartea a venit iarăș. Gata ești? L-a întrebat.

— Am trimis să-mi cheme duhovnicul, răspunse Toderică; pune-te pe acel scăueș, lângă vatră până ce va veni. Aștept numai să mă spovedesc, și apoi să intru în noeanul vecinicii.

Moartea ca o bnuă și îngăduitoare persoană, se puse pe scăueș, și așteptă un ceas să vie preotul. Dar văzând atâta zăbavă, zise gazdei: moșnege, nu ți-ai putut căuta de suflet de un veac de când nu ne-am întâlnit?

— Zău? n'aveam numai acea grije, răspunse bătrânul c'un zâmbet de luare în răs.

— Dacă ți-e vorba așa, strigă Moartea supărată de prelungirea lui, ți-oi arăta eu!

— Șuguești? zise Toderică, văzând-o cum se silea să se coboare de pe vatră; te știu că ești bunișoară și că-mi vei mai dărui câțiva ani.

— Câțiva ani, ticălosule! (Și se trudea să se dea jos de pe vatră).

— Negreșit; dar astă-dată n'oi cere mult, căci m'am săturat de bătrânețe; m'oi mulțumi cu patruzeci de ani.

Moartea simți că o putere nevăzută o ținea pe scăueș, precum odinioară în copac, dar de ciudă și de mânie nu voia să dea nimic.

— Știu un meșteșug să te fac blandă; zise Toderică; și îndată puse pe tăciunii de fumegau în vatră un braț de vreascuri. Focul îndată s'a aprins și a umplut de pară și de fum într'atâta cuptorul, încât Morții îi venea să-și dea duhul.

— Valeu, valeu! a strigat, simțindu-și bătrânele oase prăjindu-se; scapă-mă, și făgăduiesc să-ți dau patruzeci de ani de sănătate.

Atunci Toderică i-a dat drumul și Moartea a fugit pe jumătate pârlită.

Sfârșindu-se și anii aceștia, s'a înturnat să-și ia omul, care o aștepta la ușă cu un sac de-a spinare.

Astădată n'ai încotro cotigii, îi zise, dar ce ai în sacul acela?

— Sufletele a doisprezece jucători prieteni ai mei pre care i-am scos din Iad sunt acum vreo sută cincizeci de ani.

— Vie dar și ei cu tine! zise Moartea, și apucându-l de chică, se înălță în văzduh, sbură spre apus și se vârî în ocna părăsită.

Sosind la porțile Iadului, bătu de trei ori.

— Cine bate? au întrebat dinăuntru.

— Toderică jucătorul, răspunse Moartea.

— Să nu cumva să deschideți! strigă Scaraoțchi, aducându-și aminte de stosul ce jucase cu el; coțcarul acel care e în stare să-mi pustiască împărăția.

Scaraoțchi nevrând să deschidă. Moartea vrând nevrând (căci dorea să-și răsbune) și cu mare părere de rău, a trebuit să plece spre ceruri.

— Cine ești tu? întreabă sfântul Petru pe Toderică, după ce Moartea l-a pus dinaintea porții Raiului.

— Vechea voastră gazdă, răspunse el, acel care odată v'a ospătat cu vânatul său.

— Cum cutezi să te înfățișezi aici în starea ce te văd? Nu știi că cerul este închis pentru

cei ca tine !? Bre ! bre ! bre ! Tu ești bun de talpa Iadului, și ai încă obraz să cauți loc în Rai !

— Sfinte Petre ! zise Toderică, mi se pare că eu nu te-am primit așa, când ai venit împreună cu Domnul nostru de mi-ați cerut găzduire.

— Toate aceste-s frumoase și bune, adăose Apostolul cu un glas pe care voia să-l arate aspru, deși se cunoștea că-i este milă ; dar eu nu voi să-mi gădesc *beleaua* dându-ți drumul în Rai fără de știre. Ingăduie până voi spune Stăpânului, și apoi, vom vedea ce-om putea face.

Domnul nostru înștiințându-se de venirea lui Toderică, a venit la poartă unde el sta înge-nuchiat pe prag cu sufletele sale, având șease în dreapta și șease în stânga, și milostivindu-se :

— Bine, treacă pentru tine, i-a zis ; dar sufletele acestea ce sunt drept a iadului, mi-e nu știu cum să le primesc.

— Doamne ! zise Toderică, când am avut cinstea a te primi în casa mea, erai întovărășit de doisprezece călători, și eu v'am primit pre toți, și v'am găzduit cum am putut mai bine.

— Nu-i chip de a o scoate la capăt cu omul acesta, zise Domnul nostru cu un zâmbet îndurător. Haide, intrați, de vreme ce ați venit ; ai noroc că m'ai găsit în *chef* bun ; altmintrelea n'ași îngădui un lucru care poate da pildă rea.

SCRISORI LA UN PRIETEN

REȚETĂ

April, 1838.

Una din cele mai mari supărări a traiului din provincie este curiozitatea care un Ieșan deșteaptă, când din nenorocire vre-o nevoie îl silește a ieși în ținut. Abia apucă a se coborî din trăsură, și gloata curioșilor înconjură pe postilion.

— Cu cine ai venit?

— C'un boier.

Pentru postilion tot ce nu e țăran, este boier.

— Cum îl cheamă?

— Nu știu.

— De unde vine?

— Dela poșta din urmă. Și râzând că l-a păcălit, postilionul lasă pe curios să caute pe alții, ca să-i dea mai lămurit răspuns.

În vremea aceasta, locuitorul capitalei se culcă și doarme fără să știe ce revoluție a făcut venirea lui. Dar târgul fierbe până seara, când toți provincialii se adună și se așează la preferanț. Nu e vorbă de cât de noul venit; șoșotesc, vorbesc, născocesc, alcătuiesc.

Oare însurat e?—Tânăr e?—Bătrân e?—Ce caută?—Ce vrea?—La ce-a venit?—Știe francezește?—Cum îl cheamă?—Ce familie?—A să șadă aici?—Știe contrădanțul cel nou?—și... și... Îi vine cuiva auzindu-i să crepe de necaz.

Mai dăunăzi vorbiam cu un june prieten de astă supărăcioasă boală de ținut ce asuprește pe bieții Ieșeni.

„Eu am aflat o rețetă, îmi răspunse, cu care am scăpat. Am avut trebuință, sunt acum vre-o trei luni, să mă duc până la târgul... Cum am ajuns, a doua zi am dat un prânz mare, la care am invitat pe toți magnații târgului, mari, mijlocii și mici, bărbați, femei, babe, fete, ș. a.

„S'au cam mirat de astă poftă, dar au venit cu toții. Am mâncat, am băut, și când am văzut că erau gata a se duce, i-am rugat să mai îngăduie puțin, și suindu-mă în picioare pe un scaun le-am făcut acest cuvânt :

„Boieri, cucoane și cuconițe !

„Eu sunt dela Iași ;

„Sed în casă cu chirie în mahalaua Păcurarii.

„Trăesc din venitul unei moșioare ce am.

„Mă numesc B. B.

„Am venit aici ca să scap de tina și de pulberea Iașilor, și o să sed vr'o lună.

„Sunt trei ani de când a murit tatăl meu, și șapte de când a murit maică-mea.

„Am o soră măritată în Bucovina, care trăește foarte bine cu bărbatu-său ce ține moșii cu anul, și are velniță cu mașină. Am un unchiu la București care șede pe Podul Mogoșoaiei No. 751.

„Sunt holtei și n'am gând să mă însor.

„După slujbă nu umblu.

„Nu-mi bat capul de politică, și n'am nici o opinie.

„Nu sânt nici bun nici rău. La biserică merg rar. Nici fac, nici primesc vizite. Vorbesc puțin. Nu știu nici mazurcă nici valț. Nu joc nici stos, nici vist, nici preferanț.

„Obicinuesc a mă culca la șapte, și a mă scula la unsprezece ceasuri.

„Mă bărbieresc de trei ori pe săptămână.

„Iarna port pieptar de flanelă și galoși blăniți.

„Am două frace, trei surtuce și patru părechi pantaloni.

„Boieri, cucoane și cuconițe !

„Vă rog să nu bănuiți că vi le spun aceste, fiind chiar în interesul domniilor voastre ca să nu vă mai osteniți a le afla

— Mă închin cu plecăciune !”

Ideea acestui june părăndu-mi originală și nimerită, o împărtășesc d-tale, ca una ce poate să-ți slujească și pe acolo.

Adio !

UN POET NECUNOSCUȚ

Mai, 1838.

Natura a lăsat oameni meniți a trece necunoscuți pe calea vieții. Toată misia le este să răsădească câteva flori în drumul lor.

Daniel Scavinschi era de neam român din Bucovina. Rămâind orfan în tânără vârstă, se duse la Liov în Galiția, la o rudă a sa ce era spițer, pe lângă care slujind calfă, învăță puțină botanică. Ca să se supuie modei polone, mai adăogi și un *sch* la porecla sa, și din Scavin se făcu Scavinschi. Învăță limba nemțească și o cunoștea bine, dar nu iubea pe Nemți; pentru aceea, când muza română începu a-l supăra, preferi a traduce din franceză, deși o știa mai puțin decât pe cea germană.

Pe când el își petrecea zilele plămădind cantaride și pisând chinchină, la 1823, un boier moldav, înturnându-se dela Viena, îl cunoscu și văzând în el dispozițiuni poetice și spirit deștept, îl îndemnă să vie la Iași ca să-și caute norocul, povestindu-i de acest Eldorado mai tot acele minuni ce le spune Sinbad marinarul în cele *O mie și una de nopți*.

Scavinschi părăsi bucuros o țară unde nu câștigase decât un *sch* la sfârșitul poreclei, și alergă la Iași dar sărăcia și lipsa îl întovărășira și aici. Muzele spăimântate și Apolon cu părul

măciucă în cap, fugiseră care încotro de groaza Ianicerilor. Nimeni nu mai gândia la poezii ce ședeau ascunși prin poieți. (Iartă-mi acest rău calambur). Indarn Scavinschi scria imne asupra fericirii patriei, sonete pentru răsărta stea a Moldovei, ode, epitalame în care toți zeii din Olimp figurau ; cu folosul lor abia depărta de un palmac lipsa, astă nedespărțită tovarășiță, care-l ținea strâns în înghețatele ei brațe ! Ho-tărî să vândă participiuri, dar puțini amatori găsi de limba nemțească, și apoi pedagogismul era stahia lui. El iubia liniștea, și copiii îi tocău la cap toată ziua ; iubia muzele, și copiii făceau jucării cu poeziile lui. De multe ori l-am găsit descleind un zmeu ca să copieze vreun vers, pe care acum un băiet îl făcea să zboare mai pe sus de Parnas !

Pe lângă aceste, el era o adevărată jucărie a naturii. De o statură microscopică precum însuși n'o ascundea zicându-și :

...Daniel Scavinschi, cel mititel la statură
Pe care a plăcut naturii a-l lucra 'n miniatură.

și de o constituție foarte delicată, era un original de frunte. El trei lucruri iubia în lume cu un amor religios, cucernic, înfocat. Aceste trei lucruri erau : poezia, medicina, și mustețile sale.

În adevăr, natura îl înzestrăse cu o păreche de mustăți răsucite atât de mari, încât ar fi fost de fală celui întâi husar ungar ; dar ele făceau un contrast foarte ciudat cu statura lui care — precum am spus — era mai mică decât mică.

Însă mania sa cea mai vătămătoare, pe care o câștigase de când fusese la spițerie, era ideea ce-și făcuse că de nu va lua într'o zi medicamente, trebuie să moară. În toată dimineața, după ce sfârșia toaleta musteților, bea câteva pahare

de dicoct ; la tot ceasul lua hapuri, și seara picături. Spițeriile stricându-i sănătatea, înghițeau puținii bani ce câștiga, pentrucă de multe ori îi lipsea pâine, iar medicamente niciodată.

Intr'o zi ducându-mă să-l văd, l-am găsit înfășat peste tot într'un pleaster.

— Știi, i-am zis, că ai întrecut pe bolnavul lui Molière? Ce este de capul tău? Nu vezi că te omori singur? Vrei să te faci sănătos și să scapi de ipohondria asta? Trimete pe Esculap și pe Ipocrat în pustii; vino cu mine, la țară și urmează dieta care o urmez eu :

Dimineața vom mânca cotlete și vei bea un pahar de porter în loc de dicoct ; la prânz jambon, macaroane, alivenci, cu vin de Odobești. Seara vom veni acasă osteniți, vom bea câte un ponci, ca să ne răcorim ; apoi vom cina cu un ostropăț de iepure.

Ascultându-mă, poetul se făcuse galben ca ceara, și întinzând brațul spre mine, strigă :

— Ah ! taci, mă rog, contenește ! Taci zic, dacă ești creștin !

Nu vezi că mai îmi dau duhul de când de aste vorbești?

Jambon, alivenci, porter !!! numai auzindu-le simt îndoindu-se suferința mea ! Oh, mă tem că nu-mi va lucra pleasterul !

— Dar ce ai?

— Singur nu știu, dar nu mă simț bine.

Și să nu socotească cineva că consulta vreun doctor ; însuși își închipuia ordonanțele, își făcea leacurile și se trata, deși acum nu-i mai lucra nici o medicină, deprins fiind cu ele.

Abia de trei zile mă înturnasem din Rusia, unde zăbovisem câteva luni, când am primit un răvaș de la el, în care mă ruga să mă duc să-l văz îndată. L-am găsit în pat, și căutându-se într'o oglindioară, scotea câte un fir din fru-

moasele lui musteți și le punea într'o cutiuță ca pe niște prețioase scule.—Ah ! bine ai făcut c'ai venit, îmi zise, socotiam că voiuri muri fără să te văd.

— Iar ți-a venit ipohondria ?

— Acum e moartea, a ei vară primară o cunosc bine. Aseară, văzând că nu-mi lucrează alte doctorii, am luat o doză mare de mercur, și azi mă trezesc că-mi cad mustețile...

Nenorocitul se otrăvise ! Am sărit ca să trimet după un doctor. M'a înțeles, și întinzând mâna sa rece și veștedă, m'a apucat de braț.

— E de prisos, îmi zise ; măcar de ași ști că voi scăpa, tot nu voiuri să mai trăiesc. Nu voiuri să zică oamenii văzându-mă :

Iacă Daniel Scavinschi, cel mititel la statură
Cărui îi căzu mustața și e chiar caricatură.

Ține acest pachet, urmă ; să-l dai la adresa sa. (Pe pachet scria : „Scrieri a lui D. Scavinschi, să se deie la D. Aga A. Sturza Miclăușeanul, ca să facă ce va voiuri cu ele”).

— Sunt mult dator acestui boier, adăogă după puțină tăcere ; el pururea m'a ajutat la nevoie, și fiindcă n'am cum îi mulțumi altfel, îi las aste scrieri ca o suvenire de recunoștință.

Privirea acestui nenorocit așa de liniștit, într'o stare atât de jalnică la vrâsta de 32 ani, mă încremenise !

— Scavinschi ! i-am zis, de ce atâta desgust pentru viață ? cine știe poate...

— Viața mea, îmi răspunse curmându-mă, a fost foarte ticăloasă. Din cea mai fragedă vrâstă m'am însoțit cu lipsa, și numai moartea mă va despărți de ea. Totdeauna am gândit că voiuri muri ca Gilbert în vr'un spital.

— Asta e soarta poeților, dar numele îți va rămânea nemuritor ; păcat că l-ai polonizat.

— De ași fi trăit în Rusia, mi-ași fi zis Sca-

vinov; în Germania Scavinemberg, la Paris Scavineville, și la București Scavinescu.

În vreme ce-mi vorbea cu un așa aer vesel, sfârșise operația smulgerii mustețelor, cari, roase de veninul argintului viu, eșau cum le atingeau, și închise cutia.

— Asta voiu să mă întovărășescă în mormânt, zise; apoi luă o lingură, o umplu dintr'o sticlură și o înghiți. În sticlură era opiu. Se lăsă pe o pernă și adormi zicând: somn—lipsă—musteți...

Doctorul (după care trimesesem fără știrea lui) intră, se apropie, îl apucă de puls, dar îndată lăsă mâna să cadă...

— Nu trebuie doctor, trebuie preot.

— Cum?

— Mort.

O sudoare rece îmi inundă fruntea; părul mi se sburli pe cap. Am ieșit tremurând și făcând cele mai triste cugetări asupra acestei ticăloase ființe ce se numește om.

Napoleon muri zicând: Franție — oaste.

Scavinschi zicând: lipsă — musteți.

Hofman moare de jale că i-a perit motanul.

Scavinschi pentru că i-au căzut mustețile.

Firește judecând, deosebirea nu e atât de mare.

LUMÂNĂRICĂ

Martie, 1843.

Vă aduceți aminte de un sărac pe care îl întâlneți, sunt acum doi ani, pe uliți, prin piețe, pe la biserici, cerșitorind mila creștinilor și împărțind *bogadprostetele* în dreapta și în stânga?

Lumânărică nu mai este! — Dar cine era el, și care fu solia lui aice jos? singur nu o știa. De îl întrebai de unde este? „Nu știu, răspundea; știu numai că mama când m'a lăsat mi-a zis: Niță, dragul meu! să cumperi *lumânărele* și să le împarți pe la *bisericile*. Atâta știu, atâta fac”.

Desculț, cu capul gol, încins cu o funie, și

cu traista în șold, Lumânărică până în ziuă colinda toate bisericile, împărțind lumânări și cerșitorind, nu pentru dânsul — lui nu-i trebuia nimic — ci pentru alții.

La un schit sărac lipsește clopotul; îndată Lumânărică îl ia din târg, se pune cu dânsul în mijlocul unei piețe, îl trage și clopotul nu tace până ce nu-și câștigă plata. Curând arama sfântă va răsună în aer chemând pe credincioși la rugăciune, și va spune în graiul său cel misterios laudata faptă a săracului cerșetor.

O biserică n'are vestminte; Lumânărică îi aduce stofe bogate, el care n'are decât o haină strențoasă ce abia îi acopere goliciunea trupului; căci în zadar voești să-l îmbraci. Dă-i un strai, o cămeșă; peste un ceas nu o mai are: a dat-o altuia, pe care îl socoate mai nevoieș decât dânsul.

Vedeți această văduvă cu lipsa în față și cu desnădejdea în inimă? Inconjurată de șapte copii ce plâng de foame, îmbrâncită dela ușa bogatului, unde nu i se dă voie a împărți nici fărâmurile cu câinii lui, ticăloșia o apasă sub greul ei genuchiu. Lumânărică o vede, o mângâie, și a doua zi îi aduce o vacă, care săturând cu laptele ei pe flămânzii copii, introduce iar bucuria în bietul bordei.

Dar unde suntem noi în stare a înșiră toate bunele fapte a acestui sfânt om! Ajunge a ști că săracul acesta cerșetor, îndemnat de plecarea sa și de o stăruință puternică, a zidit până și biserici. Să judecăm din aceasta, oare câți săraci am putea face fericiți cu abonamentul unei loje la teatru, unde învățăm a fi demoralizați, cu cheltuiala unui ospăț ce ne îmbuibă pânțele și ne strică sănătatea, cu o găteală de bal ce roade câte un colț din moștenirea copiilor noștri?

Dacă Lumânărică ar fi strâns toți banii câți a împărțit mile și a cheltuit cumpărând lumânări, clopote, vaci, vestminte ș. a., negreșit ar fi fost bogat

după starea sa ; dar trăind sărac, el a murit sărac.

Intr'o zi, trecând pe lângă o biserică, am văzut norod strâns, și am auzit cântând rugăciunile morților. In mijlocul bisericii sta un mort învălit cu giulgiu. Biserica era luminată și împodobită ca pentru un mort bogat, și un arhieru înconjurat de un numeros cler slujea prohodul. Nu se vedea nici o rudă, nici un prieten vărsând lacrimi mincinoase ; numai o văduvă în haine negre sta la picioarele sicriului ; iar pe fața tuturor săracilor, ce alcătuiu cortegiul repausatului, se vedea întipărită o întristare mută, o jale dureroasă.

In momentul acesta, arhiererul apropiindu-se, desvăli pe mort, și însemnând pe fața lui semnul crucei, zise cuvintele aceste :

„Doamne ! odihnește sufletul robului tău *Ioan* în loc de pace, în loc de verdeață, unde nu este întristare nici suspin, ci viață fără de sfârșit”.

Pătruns de mare puternicia morței, am plecat capul, și privind icoana Mântuitorului, ce sta pe pieptul mortului, am zis :

„Doamne ! Doamne ! Odihnește după moarte și sufletul nostru în locul unde ai odihnit sufletul lui Lumânărică”.

Poate voiți a ști cine făcuse o așa pompoasă înmormântare cerșetorului ?

Intr'o dimineață o damă văduvă — al căreia nume îl vom tăcea, respectând frumoasa ei faptă — găsi la poarta casei sale trupul lui Lumânărică, și — văduva îngropă pe sărac !

STATISTICA LUPILOR

Fevruarie, 1846.

Vin dela vânătoare, prietene, unde am împușcat un lup. Dă-mi voe deci să-ți vorbesc despre el.

Toată lumea cunoaște lupul, fiara asta carnivoră și nesățioasă, dușmanul păstorilor și groaza oilor. Din vremea regelui Edgard la anul 966, lupii n'au mai văzut pământul Engliterei ; și când

în toate statele Europei erau proscriși, numai în Moldova—sunt acum cinci ani — viețuiau ca în sânul unei republice, încât era o *blagoslovenie* cum lupii și jidanii creșteau și se înmulțiau ! Insă la 1841, ministrul trebilor din năuntru făcu o legiuire prin care se puse preț capului de lup. Țăranii începură a-i ucide, păstorii fiind mai liniștiți, și oile a dormi fără grijă.

Spun — nu știu de e așa — că lupii văzând osânda ce li se pregătește, au ales o deputație dintre ei, care viind în capitală, și-au tocmit un vechil ca să le apere dreptul ce-și închipuiau că au. Acesta le-a făcut o jalbă lungă și lată, în care dovedea tetragonicește că, dela descălicarea lui Dragoș, lupii au trăit în bună pace în țară, că n'au mai făcut nimeni *sprafcă*¹⁾ ca să vadă câte oi s'au mănecat ; că de vreme ce lupii sunt lăsați ca să mănânce oi, și oile ca să fie mănecate de lupi, apoi după toate formele, legile, și obiceiul pământului, lupii se cuvine a fi volnici să mănânce oi, ș. c. l., ș. c. l.

Ministrul Lupu Balș le întoarse jalba cu *nadpis*²⁾ zicând că obiceiul pământului poate sluji de lege, când nu este vătămător legii, și numai atunci li se va lua în băgare de seamă reclamația, când vor da în scris și chezășie, că nu vor mai mânca carne, ci vor paște troscot ca niște dobitoace ce sunt.

Deputații ieșiră cu coada între vine, gândind la nedreptățile oamenilor. Viind la gazdă și simțind apetit, se puseră la masă. Ospătarul le dete borș cu miel, cotlete de miel, și friptură de miel.

— Ei bine ! strigă unul dintre ei, mai zi-mi că este dreptate în lumea asta. Oamenii mănâncă oi, și noi să nu mănâcăm !

— Ba să măncați, domnii mei, le zise un june supleant de profesor ; omul și lupul sunt lăsați ca să mănânce carne ; dinții cei câinești o do-

1) cercetare, socoteală.

2) rezoluție scrisă.

vedesc. Eu când nu mănânc carne, nu pot pronunța nici cel întâi vers din Eneida.

Din vorbă în vorbă, lupii spuseră viitorului filosof scopul soliei lor, și neisprava cu care au ieșit dela ministru.

— Avocatul ce l-ați avut era un ignorant, le zise acesta. Sunt sigur că nici rudimentele limbii latine, a limbii mume, nu le cunoștea. Sunt sigur că petiția ce v'a făcut era plină de barbarisme și de solecisme, și scrisă cu slove ciriliane. Să vă fac eu o suplică cu litere latine și veți vedea cum voi face capot pe ministru cu tot departamentul său.

Indată le scrise o jalbă cu litere latine, care se mântuia prin acest calambur :

Lup te chiamă și lup ești.
Lupii dar ce prigonești?

Omonimul lor ministru le rupse jalba, zicând că nu-i plac poezii, și că cu toată cuscrenia ce ei arată că ar avea cu dânsul, nu poate călca datoria postului său ; prin urmare porunci unui comisar de poliție să-i întirească din oraș.

Ajungând la barieră, nenorocitele fiare își scuturară praful de pe copite, și lăcrimând, întinseră labele spre cer, cuvântând acest blestem :

De la 26 Ianuarie 1841 până la sfârșitul lui Decembrie 1845, s'au ucis — după cataloagele Visteriei — acești lupi :

In anul 1841. 113 lupi mari.

In anul 1842. 198 idem.

— 1843. 318 idem. 59 pui

— 1844. 340 idem. 111 pui

— 1845. 261 idem. 101 pui

1230 mari 271 pui. Total 1501
și s'a plătit din visterie 18450 lei pentru 1230
lupi mari și 2032½ lei pentru 271 pui. In total
20482½ lei.

Să vedem acum folosul acestei legiuri.

Să închipuim că fiecare lup era să mănânce pe an câte 12 oi. — Pare-mi-se că sunt destul de moderat. Care e lupul ce s'ar mulțumi c'o oaie pe lună? — In cinci ani vine de lup câte 60 oi, care pentru 1501 lupi face 90060 oi. So-cotind acum oaia câte 20 lei, face 1801200 lei din care scăzând 20482½ lei prețul capetelor a 1501 lupi, rămâne folos 1.780.717½ lei.

ISTORIA UNEI PLĂCINTE

Decemvrie, 1847.

Îți aduci aminte de copilăria noastră — care s'a dus ca să nu se mai întoarcă! — ce plăcută impresie ne făcea strigarea: coooovrigi! gugoșeeeee! Cum alergam toți, copii și bătrâni, și cei mai mari și cei mai mici; cu ce nerăbdare așteptam să-și puie plăcintarul jos tablaoa din cap, și cât de iute i-o deșertam!

Astăzi plăcintele au pierdut valoarea lor și plăcintarul poezia lui; civilizația l-a omorât. Toți l-au părăsit și surâsul se vede pe buzele lui nu mai când e înconjurat de băieți și de copii, singurii ce i-au mai rămas credincioși. Aceștia uneori îi mai deșartă tablaoa, iar cele mai adese se întoarce seara acasă cu ea plină. Atât numai că marfa lui e marfă ce nu aduce pagubă: ce nu se vinde, se mănâncă.

La 1821, după spargerea ¹⁾ Eteriștilor, Pașa din Iași văzând că nu poate scoate pe Ianiceri din țară, ceru ajutor. I se trimiseră deci spre acest sfârșit câteva mii de tulimani (miliție). In toate zilele urmau colizii ²⁾ între ei, și ele se sfârșiau totdeauna prin moartea a câțiva.

Intr'una din zile — era iarmaroc pe șesul Frumoasei — un plăcintar s'a dus cu o pohace ³⁾ s'o

1) imprăștierea. 2) încăerări. 3) un fel de plăcintă.

vândă; un tuliman o târguia, când un ianicer vine și vrea s'o iee. Tulimanul însă nu o dă. Iataganele ies din teacă. Tulimani și ianiceri se amestecă la sfada plăcintei, și comedia se mântuie cu uciderea a vre-o treizeci de inși din ambe părțile; iar plăcinta, trista cauză a acestei dispute și autorul ei, au rămas turtiți și hăcuiți într'o baltă de sânge.

În vremea Domnilor Fanarioți plăcintele și gugoașele erau mult mai căutate. Un Domn grec — al cărui nume ingrata istorie a uitat a ni-l păstra — era un mare mâncău de plăcinte. Cai-mac, gugoașe, alivenci, iaurt, seralii, baclavale, învărtite ș. c. l., se îngropau în stomahul lui ca într'un abis fără fund. În toată dimineața — până a nu face divan — trata cu becerii¹⁾ săi despre felul plăcintelor ce trebuia să aibă la masă.

Un curtezan — unde nu-și vâără ei coada! — care umbla de mult ca să se facă vornic, nu știa ce mijloc să mai întrebuițeze, și ședea trist odată cu soția sa la masă. Iehnelele și cataifurile treceau pe dinaintea lui fără măcar să le atingă, când iaca se înfățișează o plăcintă pântecoasă cu o ghirlandă de gugoașe, împărăteasa plăcintelor, cap d'operă în gastronomie.

— Nevastă, strigă boierul meu sărind dela masă, m'am făcut vornic.

— Când?

— Acum?

— Vezi plăcinta asta? Din pântecel ei o să iasă vornicia mea.

Indată plăcinta s'a trimes la curte.

Înălțimea sa se puse la masă, dar fața-i era posomorâtă. Edicliii²⁾ și iciolanii³⁾ stau înmărmuriți dinaintea lui cu mâinile la piept. Curtea toată tremura; căci nu era vorba de nimic alta, decât de a trimite la Ocnă pe șese beceri, a pune la falangă pe stolnicii Curții, și a bate cu ure-

1) Simigii. 2) Slugi domnești. 3) Copii de casă, paji.

chea la stâlp pre credincerul cel mare. Pentru ce astă urgie? Pentru că ticăloșii au uitat să facă plăcinte la masa Măriei sale. Uitare vinovată și *neiertabilă*!

Când acum era să se pue în lucrare înalta hotărîre, iaca norocita plăcintă, de care am vorbit, intră adusă pe o tipsie de argint. De aș fi fost față ași putea să-ți descriu încântarea ce a căsunat sosirea acestei ancore mântuitoare, dar eu încă nu eram pe lume; pe cât însă am auzit din bătrâni, bucuria a fost mare, și credincerul, stolnicii și becerii au scăpat de pedeapsa meritată.

Trimisul s'a întors bogat răsplătit, aducând și pentru curteanul nostru următorul bilet din partea marelui postelnic:

„Arhon...

„Înălțimea Sa mi-a poruncit să-ți fac cunoscut că mâne dimineață să te înfățișezi la Curte în Spătărie, spre a îmbrăca caftan de vornic „mare”.

„P. S. Nu uita să trimeți mâne, pentru masa „Măriei Sale, o plăcintă, ca cea de astăzi”.

A doua zi mehterhaneaoa juca în ograda boierului cu plăcinta, care șezând în balcon, își netezea barba cu mulțumire; iar când înceta puțin scârțâitorul țipet al surlei lui mehterbașa, s'auzea între norodul grămădit la poartă, cântând:

Cu iaurt, cu gogoșele,
Te făcuși vornic, mișele!

OMUL DE ȚARĂ

Octomvrie, 1849.

Am petrecut multă vreme la țară, am trăit și mai mult în mijlocul orașelor. Aici precum și acolo, am văzut de aproape oamenii și lucrurile. Cu cât însă înaintez în vrâstă, cu atâta mă pătrund de încredințarea, că viața omului de

țară este cea mai fericită și mai bine cuvântată de Dumnezeu ; cu toate acestea, mulți se leapădă de ea, cașicum ar fi blestemată.

Deunăzi trecând prin satul N., poposii la casa unui răzeș bătrân, ce avea încă vreo câțiva stâneni de moșie. Românul mă primi cu bucurie, iar femeia lui mai adăogi un pui cu smântână la bucatele obicinuite. Ne-am pus la masă.

— Văd că petreci bine, moșule, am zis gazdei.

— Bine și nu prea, îmi răspunse ; viața noastră, a oamenilor de țară, este foarte grea. De aceea am socotit ca pre băieții mei să nu-i mai las la țară. Am trei băieți, și am strâns și câteva părăluțe. Pe unul am să-l dau în școală la Iași ca să învețe nemțește, franțuzește și latinește.

— Dar românește nu ?

— Ba și românește ; dar, vezi d-ta, că dacă n'a învăța franțuzește și latinește, nu înțelege româneasca de astăzi. Acum trebui să știm multe limbi ca să înțelegem pre a noastră. Apoi după ce-a sfârși cartea, s'a face un *logofăt*, și-a câștiga și el boierie, ori s'a tocmi vechil la niște răzăși și și-a zice *advocat* cum îi al nostru, care se judecă de *douăzeci* de ani să ne scoată moșia, și de când se tot judecă ne-au mâncat-o pe giurățate.

Pre cel al doilea am să-l dau calfă la vr'un lipscan sau la vr'un bacal, să învețe neguțitoria, și să aibă și el prăvălie când va fi mare. Cât pentru cel mai mic, l-oi da pe lângă vr'un boier să slujească, să se facă om, să-l scoată *cirac*.

Incai știu c'or petrece o viață mai bună ; n'or asuda ca tatăl lor să-și scoată pâinea din pământ. In Iași, oamenii nu se scoală înainte de răsăritul soarelui, ba încă dorm până la prânzișor. Soarele nu-i pârlește, și ploaia n'o doresc de altă decât ca să le stâmpere colbul depe ulițe.

— Și pe Anița—adăogi bătrâna—vrând Dumnezeu, om da-o într'un *pansion* să învețe a juca și a cânta din hitară; și unde s'a face o duduță cu capelă și cu rochii mândre, și a lua un conaș care-i a vorbi tot în franțuzește.

— Așa-i că bine am pus la cale! Ce socoți și d-ta? mă întrebă răzășul.

— Eu socot, moșule, că foarte rău ați pus la cale, și să-ți dau cuvântul. Zici că vrei pre feciorul cel mai mare să-l înveți mai multe limbi și să-l faci logofăt sau avocat. Știi ce-a să iasă dintr'astea? Ai să-ți osândești copilul la o vecinică atârtnare să șadă într'o odae cu pana în mână, unde a să tânjască ca o floare scoasă din locul ce-i prieda, și de unde, după ce-și va petrece cea mai mare parte a vieții, nefiind niciodată a lui ci tot a altora, a să iasă trecut și veșted, și mai sărac decât cum intrase. — Să-l faci avocat? Meseria asta cere un talent și o vrednicie deosebită; de unde știi că copilul d-tale le va avea? Avocat rău s'a putea face, și dacă va mai câștiga și rele deprinderi, va veni în rele fapte, se va face un înșălător, un necinstit, un plastograf și... va fi rușinea părinților!

Pre cel al doilea zici că vrei să-l dai calfă lal vr'un neguțitor, adică vrei să-l înveți de copi a se jura strâmb, și a nu măsura drept.

Insfârșit pre cel al treilea, ai de gând să-l dai în casa vre-unui boier ca să-l scoată *cirac*. Bun cuvânt! Atâta numai că acum boierii nu mai scot *ciraci*; însă fiindcă băietul este curățel, o să-l îmbrace c'o *livrea* frumoasă, c'o jiletcă roșie cu șireturi de fir, cu niște pantaloni galbeni și c'un frac nu știu mai cum, pe bumbii căruia o să fie marca stăpânului, ca să se cunoască că-i a lui cum se cunosc boii din cireadă și caii din herghelie de pre bourul lor. Intr'un cuvânt, să fie *jokei*.

— Ciocoi!

— *Jokei*, am zis, care-i o zicere englezească ce însemnează mai tot aceea.

— Mai bine la plug decât la coadă.

— Să venim acum la copila d-tale, mătușă, pe care vrei s'o dai la *pansion*. Indată ce va intra acolo, n'o să-i mai zică Anița, ci Madmoazel Anet (Annette). A să'nvețe a juca polca, și a să uite hora. A să învețe a cânta din ghtară și n'a să știe a nevedi pânza. Iar cuconășul care-i să-l iai ginere — și care a să se rușineze să se răspundă cu socrii lui, — cea întâi treabă ce a să facă, a să fie să-și vândă stânjării de moșie care-i vei da zestre, și după ce-i va bate la talpe¹⁾, are să-ți lepede fata, pre care-i s'o primești în casă plângând, și n'a să-ți fie de nici un ajutor, căci a să știe franțuzește, iar nu gospodăria.

— Ce spui, domnule, strigară bătrânii, va să zică foarte rău pusesem în gând? Dar apoi ce ne sfătuești d-ta să facem cu copiii noștri?

— Iată ce. Să-i dați la dascălul din sat să-i învețe limba lor ca să poată ceti cărțile cele bune care-i învață cum să cinstească pre Dumnezeu, pre părinți și pre mai marii lor, cum să-și împlinească datoriile către cârmuirea care să îngrijește pentru binele lor, cum să se ferească de *lene* și de *beție*; și prin urmare cum să se facă buni gospodari. Atunci vor ști că pe ogor, cu plugul sub mână și cu inimă la lucru, sunt siguri astăzi pentru pânea de mâne, fiindcă ea va atârna numai dela munca lor! Se vor bucura de un aer curat, și vor avea grâne, poame, lăpturi și alte bogății ce le dă bunul Dumnezeu.

Orășeanul trăește de azi pe mâne. Struncinatu-s'a ceva negoțul? Se teme că nu va avea pâne pe a doua zi, în vreme ce țăranul este sigur c'a să secere la Iulie. In orașe, traiul atârână dela cincii sau șease lei ce poate căpăta un muncitor pe ziua de muncă, iar de se întâmplă

1) I va prăpădi in petreceri.

să nu găsească într'o zi de lucru, lipsa și foamea i se înfățișează îndată; la țară însă, de n'ar fi nici o para, tot nu se teme cineva că nu va găsi ce mânca. Indată ce omul și-a împlinit datoriile câmpului, doarme liniștit, și se scoală voios, pentrucă nimica nu-l umilește într'un loc, unde toți vorbesc o limbă și se îmbracă de o potrivă.

Anița d-tale, mătușe, în loc de franțuzește va învăța gospodăria dela maică-sa. În loc de rochii cu falbalale, va avea un peștiman curat și o cămașe de borangic cu altițe cusute de dânsa. Nu va purta capele, ci flori de câmp. Va ajuta bărbatului său la muncă; își va crește copiii, și va fi mamă bună, soție bună și fiică bună.

Iată ce vor face copiii d-voastră dacă vă veți îngriji de dânșii.

— Îți mulțumim, domnule, că ne-ai deschis ochii, îmi ziseră bătrânii. Dumnezeu te-a adus ca să ne scapi de gogomania ce era să facem. Vedem acum că bine trăim noi la țară; de ar trăi și copiii noștri cum am trăit noi! Vom face cum ne-ai sfătuit d-ta; le vom insufla frica lui Dumnezeu și dragostea muncii.

În vremea aceasta, trăsura fiindu-mi gata, mi-am luat rămas bun de la bătrânii țărani, cari mă întovărășiră de bine-cuvântări până ce mă pierdură din ochi.

Bucurie!

PROPRIETATE PĂGUBITOARE

Martie, 1850.

Sunt unii bătrâni cari ți se fac neapărați, a căror față dorești s'o vezi din când în când, cari îți vorbesc o limbă veche, îți aduc aminte de o vreme trecută, și sunt — pot zice — ca o cronică vie.

Un proverb zice: „De n'ai bătrân, trebuie să-ți cumperi”. Eu, prietene, am norocirea a-mi avea bătrânul meu, pe care nici l-am cum-

părat, nici l-am strâns de undeva, ci l-am găsit de la părinți, împreună cu ghighilicul tatei și benișelul mamei; relicvie prețioasă pe care n'ași schimba-o pe cea mai scumpă antichitate din muzeele Italiei, pentru că jicnicerul Simion Durac e un bătrân pe atât de vesel cât și nesupărăcios; un fel de Nicșorescu *en bien* petrecându-și zilele câte i-au mai rămas să trăiască pe lumea asta, fără a se îngriji cât de puțin de ea, fără a se amesteca în intrigi, fără a avea curiozitate. Se mulțamește cu poziția lui, și ca un adevărat filozof nu dorește să aibă mai mult de cât are, adică o răzășie în ținutul Cârligăturii și o casă în ulița Băibăcăriei, pe care le are date cu anul, răzășia unui vecin, și casa unui arhivar de la nu știu care Divan.

Cu cât însă se învoește cu posesorul, cu atât e nemulțumit de chirigiu; căci acest împiegat public îi plătește foarte rău chiria, sau mai bine zicând, nu i-o plătește nici cum. Bietul meu bătrân îl vizitează regulat de două ori pe zi cerându-și dreptul; în zadar însă. Arhivarul râde și nu plătește.

— Știi ce, domnule Scripicescu? îi zise el mai deunăzi, am venit...

— Să-mi ceri chiria? Tot aceea și iar aceea. Doina știe, doina cântă.

— Ba nu; am venit să te rog de un lucru.

— A! îndată, ce nu e vorba de bani sunt gata să te ascult.

— Vezi dumneata, domnule Scripicescu, căsuța mea e bunișoară. Patru odăițe, ogradă bună cu gard, chiar la uliță...

— He! așa s'așa. Nu e tocmai comodă. Ferestrele mici, acoperământul vechiu...

— Eu tot sunt un bătrân singur c'un picior în groapă, lemn uscat, bun de ars; mi-am luat de samă să ți-o dau dumitale, că zău m'am să-

turat de a tot alerga după chirie. Incai n'oi mai avea supărare și bătaie de cap, și-apoi dumneata mi-i pomeni câte odată.

— Mi-o dai mie casa dumitale?

— Da, și dacă vrei, fă hârtia de dăruire s'o iscălesc și să mergem s'o întărim la judecătorie.

— Foarte mulțumesc, zise Scripicescu, nu primesc.

— Nu primești?

— Dar ce mă socoți pe mine, arhon jicnicer? Gândești că-s așa de prost să fac o asemenea neguțătorie păgubitoare? Știi că bine umbli să mă pui la mână?

— Cum așa? întrebă jicnicerul care nu înțelegea.

— Iaca cum, răspunse Scripicescu. Eu acum țin o casă a cărei chirie...

— N'o plătești, o știu tare bine.

— Și n'am altă grijă. Dar când aș fi eu proprietarul, ar trebui să plătesc pavele, să plătesc curățit de uliță, să plătesc... să plătesc... mai știu eu ce? Să stric gardul, să fac parmaclăcuri. Să prefac ferestrele după plan, s'o acoper cu tinichea sau cu oale, ș. c. l., ș. c. l. !... Unde m'ar sui astă istorie? Să șed tot cu mâna în pungă, așa e? — Ține-ți casa, frățioare; nu ți-ai găsit omul. Nu-mi trebuie mie *belea*. Mai bine ți-oiu plăti chiria.

— Apoi asta cer și eu; dar când?

— Când? când? — Știi că ești curios?

Zicând aceste, Scripicescu își luă pălăria și se duse la cancelarie, iar jicnicerul Simeon ieși după dansul, desnădăjduit că nu se poate cotorosi de proprietatea lui.

Sănătate!

IEPURELE LUI DONICI

Incepuse a mi se urî la țară. Pentru ce? Singur eu nu știu : se vede pentru că omului e dat a nu se mai mulțami nicăeri. Intr'o dimineață mi-am luat pușca, și m'am dus de m'am pus la pândă în marginea unei lunci, cu gând să împușc un iepure. N'a trecut mult, și am văzut iepuri și șoldani, ieșind pe toloacă, jucându-se, alergând, sărind, dar se învârteau și apoi fugeau așa de iute, încât n'apucam să chitesc. Deodată zăresc pre unul mai bătrân cu părul sur, că iese cu pași rari din pădure și mi se pune înainte, și apoi uitându-se la mine și văzând că-l ținteam : „ce zăbovești, strigă, trage acum”.

O ! Drept vă spun c'am rămas cuprins de mirare... „Să mă ferească Dumnezeu, i-am răspuns, eu nu-s deprins a vâna dobitoace ce vorbesc. Tu ești năzdrăvan cu bună seamă !” „Ba, nici de cum, adăogi el, eu sunt un bătrân iepure al lui Donici”. Zău ! nu mai era de vorbă ; rămăsesem încremenit.

Mi-am svârlit pușca și m'am închinat lui cu multă plecăciune ; i-am cerut iertăciune că nu l-am cunoscut, bănuindu-i că se pusese în primăjdie de a se face ostropăț.

— „Și pentru ce acest desgust de trăit ?” îl întrebai.

— Of ! sunt sătul de cele ce văd”, zise el...

— „Cum, n'ai tot acel cimbru și trifoi ?”

— „Așa este, dar nu-s tot acele dobitoace. Când ai ști eu cine sunt silit să-mi petrec zilele !

Vai mie ! nu mai sunt acum vitele din vremea mea. Șoldanii de azi îi vezi gingași și desmierdați, căutând numai flori. Vor să se hrănească cu viorele și cu lăcrămioare în loc de frunză de curechi și de cartofle, cu care noi ne mulțămiam. Acum vezi șoldani republicani, căței politici, măgari procopsiți, cari vorbesc numai franțuzește, sau o românească din care nu înțeleg o buche. Dacă ies din codrul meu, și mă duc la vr'un vecin să-mi petrec vremea, îl găsesc puind țara la cale, în loc să-și caute de treaba lor. Intr'un cuvânt dobitoacele de astăzi sunt așa de cu duh, încât de multul duh ce au, mai n'au nici de cum, și mintosul nostru măgar avea mai mult în vremea lui decât momițele de acum. Eu sunt bătrân și nu mă pot deprinde cu toate aceste farafastâcuri. Ia, de aceea mi s'a urît de a mai trăi, și vreau să mă fac bujăniță''.

L-am mustrat cu binișorul și mângâindu-l, m'am luat și m'am dus acasă la dânsul.

Acolo am făcut cunoștință cu câteva din dobitoacele lui Donici. Vulpea era așa de rușinoasă, părea că e o fată mare. Cucul și grierul cântau mai frumos decât artiștii noștri. Lupul postea și învăța azbucoavna pe vr'o câțiva miei. Toți viețuiau în cea mai mare liniște, numai găștele câteodată tot mai făceau hălăgie.

